

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Hankintalain uudistuksen tavoitteet kilpailun lisäämiseksi ja julkisten hankintojen tehokkuuden parantamiseksi ovat sinänsä ymmärrettäviä. Kuitenkin ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusosuus aiheuttaa merkittäviä haasteita erityisesti yli 10 omistajan inhouse-yhtiöille.

Yhtiö katsoo tällä hetkellä tuottavansa palvelua kustannustehokkaasti niin, että sen vaikutukset julkisen talouden reaalikustannuksiin ovat laskevat. Yhtiö on lisäksi toiminnan luonteeltaan huoltovarmuskriittinen yhtiö. Yhtiön jatkuvuus tulee turvata kaikissa tilanteissa.

Keskeisimmät vaikutukset yli 10 omistajan inhouse-yhtiöihin:

- Monilla inhouse-yhtiöillä on useita pieniä omistajia, kuten kuntia tai hyvinvointialueita, joiden osuus yhtiöstä jää alle 10 %:n rajan. Tämä pakottaa omistajia joko lisäämään omistusosuuttaan merkittävästi tai luopumaan inhouse-palveluista.
- Uudistus voi johtaa hallinnollisesti raskaisiin uudelleenjärjestelyihin, joissa pieniä inhouse-yhtiöitä joudutaan yhdistämään tai purkamaan, mikä lisää kustannuksia ja epävarmuutta.
- Käytännössä siirtymäaikana palveluiden kilpailutus ja käyttöönotto ruuhkauttaisi markkinan, mikä voisi aiheuttaa toimitusongelmia ja kustannusten nousua.

Lakiesityksen positiiviset vaikutukset:

- Lain tavoite parantaa kilpailua voi tietyillä sektoreilla luoda uusia markkinamahdollisuuksia yksityisille toimijoille

- Yhteisten palveluiden hankkiminen markkinoilta voi joissain tapauksissa johtaa kustannustehokkaampiin ratkaisuihin
- Hankintojen läpinäkyvyys voi parantua, jos kilpailutus lisääntyy ja palveluntuottajia arvioidaan entistä tarkemmin

Lakiesityksen negatiiviset vaikutukset:

- Kustannusten kasvu: Kilpailutus- ja käyttöönottoprosessit voivat aiheuttaa kunnille ja hyvinvointialueille merkittäviä lisäkustannuksia ilman varmuutta edullisemmista palveluista
- Toimintavarmuuden heikkeneminen: Markkinalla ei ole tällä hetkellä riittävästi yksityisiä palveluntuottajia esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon palveluille, joten pakotettu kilpailutus voi aiheuttaa saatavuusongelmia
- Hallinnollinen taakka: Inhouse-yhtiöt joutuisivat tekemään merkittäviä rakenteellisia muutoksia tai hakemaan uusia ratkaisuja, mikä kuormittaa omistajia ja johtaa epävarmuuteen palveluiden jatkuvuudesta
- Siirtymäajan lyhyys: Käyttöönottojen ja kilpailutusten suuri määrä lyhyessä ajassa voi ruuhkauttaa markkinan ja aiheuttaa hankintayksiköille ylimääräisiä haasteita.
- Yhtiön osakkeiden arvonmääritys: omistajien keskinäiset neuvottelut voivat vaikuttaa myös yhtiön toimintaan
- Yhtiö on määritelty monien asiakkaiden osalta ns. kriittiseksi toimijaksi, jonka palvelukyky pitää tilanteessa kuin tilanteessa turvata ja lakimuutos voi aiheuttaa epävarmuutta tähän vaatimukseen

Johtopäätös:

Hankintalain uudistus inhouse-yhtiöiden näkökulmasta tuo enemmän haasteita kuin ratkaisuja. Kilpailun lisäämisen tavoitteet eivät välttämättä toteudu käytännössä, jos markkinoilta ei löydy riittävästi palveluntarjoajia. Kustannukset voivat nousta ilman merkittäviä hyötyjä, ja lyhyt siirtymäaika aiheuttaa kohtuuttomia paineita inhouse-yhtiöille ja niiden omistajille.

Parempana ratkaisuna ehdotamme, että 10 %:n vähimmäisomistusvaatimuksen sijaan keskityttäisiin inhouse-yhtiöiden määräysvallan selkeyttämiseen ja todentamiseen, mikä mahdollistaisi joustavamman ja tehokkaamman ratkaisun ilman tarpeettomia lisäkustannuksia.

Anna-Kaisa Packalén

Toimitusjohtaja, Provincia Oy

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

-

- Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

